

Prof. dr hab. Ewa Jarosz
Uniwersytet Śląski w Katowicach

**Recenzja rozprawy doktorskiej Ronit Mandelblit, pt.
*Holistic Support Model in Opinions and Experiences of Specific Learning Disability (SLD) students***

przygotowanej pod kierunkiem dr hab. Hanny Krauze-Sikorskiej, prof. UAM oraz
pomocniczo dr Mateusza Marciniaka

Przygotowana przeze mnie recenzja rozprawy doktorskiej Ronit Mandelblit w świetle ustawowych wymagań dotyczących dysertacji doktorskich prezentuje uwagi i oceny w zakresie kilku kryteriów: oryginalności oraz naukowego znaczenia, trafności i poprawności założeń metodologicznych oraz zastosowanych procedur badawczych, jakości i poziomu naukowego analizy oraz wyników badań i wniosków a także ogólnej wiedzy dotyczącej przedmiotu badań i jakości założeń teoretycznych.

Na podstawie uważnej lektury przedstawionej mi dysertacji i jej analizy w świetle wymienionych powyżej kryteriów, pragnę już na wstępie podkreślić że praca pt. *Holistic Support Model in opinions and experiences of Specific Learning Disability (SLD) students* spełnia je wszystkie na wysokim poziomie. Jest to bowiem dzieło oryginalne, podejmujące znaczący społecznie i edukacyjnie temat dotyczący edukacyjnych i społeczno-emocjonalnych problemów określonej grupy studentów charakteryzujących się specyficznymi trudnościami w uczeniu się. Kontekstem psycho-pedagogicznym rozprawy jest sukces edukacyjny tych osób rozwijany przez specjalny program wsparcia oparty o określony model oddziaływania. Model ten jest w rozprawie poddany swoistej ewaluacji opartej o opinie uczestniczących w nim osób. Autorka rozprawy wykazuje się w niej rozległą wiedzą w przedmiocie swych badań, wskazuje oryginalne i ważne problemy badawcze, które skutecznie rozwiązuje, stosując uzasadnioną procedurę oraz środki metodologiczne. W rezultacie praca prezentuje ważne naukowo wyniki oraz istotne oryginalne wartościowe wnioski o znaczeniu teoretycznym i prakseologicznym. Poniżej przedstawiam szczegółowe uzasadnienia w zakresie poszczególnych kryteriów.

1. Oryginalność rozprawy i jej znaczenie naukowe

Problematyka podjęta przez Autorkę w rozprawie dotyczy aktualnego a wręcz wydaje się, że narastającego zjawiska edukacyjnego jakim są trudności w uczeniu się dzieci oraz młodzieży i studentów. Autorka uzasadnia ważność podejmowanego tematu sekwencyjną w swej istocie

naturą tego problemu, tj. przekładaniem się trudności w uczeniu się dzieci i młodych ludzi na późniejsze trudności w ich dorosłym życiu w pracy zawodowej i funkcjonowania na rynku pracy, a tym samym rzutowaniem specyficznych trudności w uczeniu się na ogólną jakość życia i życiowe powodzenie. Słusznie więc, podkreśla, że nawet po zakończeniu kształcenia trudności te i towarzyszące im problemy społeczno-emocjonalne nie znikają a towarzyszą osobom w ich dalszym życiu w zauważalny sposób wpływając na jego jakość oraz dobrostan.

Autorka zajęła się występowaniem problemu specyficznych trudności w uczeniu się na poziomie akademickim, tj. studentami jako osobami ich doświadczającymi, trafnie wskazując zarówno na wzrastającą w ostatnich latach liczbę młodych ludzi w szkołach wyższych którzy charakteryzują się specyficznymi trudnościami w uczeniu się, jak też zwracając uwagę na złożoność doświadczania tychże trudności i towarzyszących im innych problemów emocjonalnych i społecznych. Autorka trafnie też podkreśla swoistą heterogeniczność grupy która ją interesuje - jej różnorodność zarówno pod względem rodzaju szczegółowych problemów poznawczych (dysgrafia, dyskalkulia, dysgrafia), jak też doświadczania innych trudności, tj. problemów z samokontrolą, społecznym postrzeganiem, relacjami społecznymi, poczuciem skuteczności, które mogą towarzyszyć tym trudnościom. Podkreślając pedagogiczną tożsamość pracy, zaakcentować trzeba, że Autorka podejmuje temat w ujęciu psychopedagogicznym i terapeutycznym, gdyż koncentruje swoją uwagę na proaktywnym wymiarze problemu, czyli na działaniach mających na celu wzmocnienie poznawcze, emocjonalne oraz społeczne osób. W pracy zmierzyła się bowiem z chęcią zbadania wpływu specyficznego oddziaływania mającego na celu wsparcie studentów ze specyficznymi trudnościami uczenia się - tzw. Holistycznego Modelu Wsparcia i programu interwencyjnego opartego na nim. W szczególności Jej zainteresowania dotyczą efektywności w zakresie poczucia własnej skuteczności studentów w nauce, co związane jest oczywiście z poczuciem sukcesu. Należy wyraźnie docenić dokonany wybór tematu celu badań i podkreślić jego ogromną wartość w świetle nie tylko wspomnianej wcześniej wzrastającej liczby studentów z SLD w instytucjach szkolnictwa wyższego ale też faktem, iż dotychczas poziom sukcesu tych osób mierzony szansami na ukończeniu studiów był niski. Zjawisko to spowodowało, że w wielu akademickich środowiskach problem zauważono w ślad za czym podniosła się świadomość konieczności odpowiedniego podejście do takich studentów. W wielu krajach rozwijać zaczęły się odpowiednie acz różne formuły pomocy i wsparcia dla studiujących osób z trudnościami w uczeniu się. W konsekwencji w szkołach wyższych w bardzo wielu krajach działają centra wsparcia studentów ze specjalnymi potrzebami i trudnościami, które opierają się o różne modele oddziaływań. Dobrze więc stało się, że Autorka postanowiła zagłębić się

w tę właśnie „ścieżkę tematyczną”, opierając się na założeniu o rozwijaniu się zjawiska organizowania różnych form pomocowych w środowiskach akademickich a jednocześnie opierając się na doświadczeniu własnej praktyki zawodowej wskazującym Jej często występujący w tej sferze brak lub niedostatek systemowego myślenia, myślenia o interdyscyplinarnym sposobie działania, a jedynie koncentrowaniu się w działaniach pomocowych na sferze poznawczej dotyczącej owych trudności. Podobnie zresztą przedstawia się też większość badań dotyczących tematu. W dyskursie naukowym dominują bowiem badania na temat samych trudności w uczeniu się, na temat ich uwarunkowań i korelatów oraz na temat usprawniania poznawczego funkcjonowania osób, które się nimi charakteryzują. Słabo natomiast prezentuje się naukowy dyskurs na temat sprzężonych z trudnościami w uczeniu się problemów funkcjonowania oraz możliwości wielowymiarowego wsparcia osób. Co więcej, istniejący dotychczasowy dyskurs naukowy w małym stopniu dotyczy osób uczących się na poziomie akademickim. W tym względzie więc także praca Ronit Madelblit przedstawia wyjątkową wartość.

Podsumowując przedstawione powyżej uwagi, jestem przekonana całkowicie by uznać rozprawę za dzieło naukowe podejmujące ważny naukowo ale też społecznie i edukacyjnie temat oraz za dzieło podejmujące temat w sposób oryginalny w sensie uszczegółowienia ujęcia oraz koncentracji w badaniach na opiniach o swym problemie i poczuciu własnej skuteczności osób z trudnościami w uczeniu się które kształcą się na poziomie akademickim. Oryginalność tę wyraża też podejście Autorki do problemu wzmocnienia i wspierania rozwoju poczucia sukcesu (skuteczności) osób poprzez całościową perspektywę terapeutyczno-korekcyjną tj. opartą zarówno na aspektach emocjonalnych, poznawczych jak i społecznych. Uważam rozprawę za znaczącą dla rozwoju wiedzy pedagogicznej także poprzez jakość naukową wywodzonych w wyniku badań własnych konkluzji, za znaczącą dla przedmiotowego dyskursu gdyż wnoszącą nowe wartości naukowe – nową wiedzę oraz nową narrację naukową dotyczącą tematu.

2. Trafność oraz poprawność założeń i rozwiązań metodologicznych

Uzasadniając wybór celu swych badań empirycznych Autorka słusznie podkreśliła brak dotychczasowych prób badawczych formujących, jak i ewaluujących praktykę pedagogiczno-korekcyjną dotyczącą trudności w uczeniu się na poziomie akademickim, zwłaszcza opartą na komplementarnym modelu wsparcia /Holistic Support Model/. Zrealizowany przez Autorkę projekt badawczy, pokazuje się więc jako odpowiadający na wyraźne potrzeby naukowe, jak i praktyki pomocowej. W ten sposób rozprawa doktorska Ronit Mandelblit wpisuje się

metodologicznie przede wszystkim w nurt prac aplikacyjnych (wdrożeńiowych), stanowiąc w gruncie rzeczy naukową ewaluację określonego programu interwencyjnego (korekcyjno-wzmacniającego) tzw. Narrative Intervention Program, który Autorka stworzyła i prowadzi od kilku lat w ramach realizowanej przez siebie działalności w środowisku akademickim.

Zaprezentowany w rozprawie rozdział metodologiczny w klarowny i szczegółowy sposób ukazuje założenia teoretyczno-operacyjne Programu, który „ewaluowany czyli Holistyczny Model Wsparcia oraz uzasadnia i opisuje sam Program i jego przebieg (etapy-spotkania). Jasno też ukazana jest perspektywa metodologiczna jaka przyświecała badaniom, lokujących się w paradygmacie jakościowo-konstruktywistycznym. Autorka zakłada na wstępie, że interesuje ją ewaluacja programu z perspektywy przede wszystkim studentów i ich doświadczeń na jego temat. W sposób Autorka konsekwentnie zanurza się w fenomenologii jako orientacji badawczo analitycznej, która umożliwiła Jej w perspektywie indywidualistycznej identyfikować i opisywać zjawiska w oparciu o rekonstruowanie doświadczeń, opinii i ocen studentów. Sposób uzasadniania przez Autorkę przyjętego paradygmatu metodologicznego oraz wybranej orientacji interpretatywnej wobec narracji osób badanych i ich opowieści (ich historii), wskazuje na Jej dobrą orientację we współczesnej wiedzy metodologicznej oraz na Jej kompetencje do świadomych i odpowiedzialnych wyborów co do ścieżek konstruowania wiedzy w oparciu o własne badania. Trzeba przy tym podkreślić, że przyjęta w badaniach analiza narracyjna nie tylko okazała się wyborem trafnym, ale też oryginalnym wobec wcześniej dominującej w badaniach tematu trudności w uczeniu i ich korekcji orientacji ilościowej. Zaprezentowane przez Autorkę wyjaśnienia co do specyfiki i walorów przyjętej metody analizy narracyjnej świadczą o świadomym ugruntowaniu w metodologicznej wiedzy Jej wyboru oraz *nota bene* o dużej Jej skrupulatności w argumentowaniu dokonanego wyboru. Świadczą o tym wręcz drobiazgowo opisy na temat specyfiki badań narracyjnych jakie Autorka umieściła w rozdziale metodologicznym.

Określony w badaniach główny zamiar jakim było rozpoznanie percepcji studentów z trudnościami w uczeniu Holistycznego Modelu Wsparcia, w intencji ustalenia jego potencjału w zakresie ich wzmacniania (rozwoju ich poczucia skuteczności) został w mojej ocenie prawidłowo rozpisany przez Autorkę na cele badawcze, tj.: poznawczy, teoretyczny oraz praktyczny (s. 185). Zostały też cele te jasno i komunikatywnie wyrażone. W sposób klarowny widoczna jest też konsekwencja metodyczna Autorki takiego ujęcia celów, czyli Jej wybór jakościowej drogi dochodzenia do odkryć (wiedzy) oraz oparcie się na subiektywnym relacjonowaniu własnych doświadczeń przez uczestników programu wsparcia dla studentów z trudnościami w uczeniu się.

Wysoko oceniam poprawność sformułowania problemów badawczych oraz klarowność ich zaprezentowania (s. 187-188). Autorka w jasny sposób ukazała zarówno problemy główne jak i problemy szczegółowe. Ich treść wyraźnie też koresponduje z przyjętymi sposobami ich rozstrzygnięcia, czyli nawiązuje do nich. Stanowi to, jak wiadomo, jeden z podstawowych warunków poprawności formułowania problemów badawczych, co niestety nie zawsze widoczne jest w problemach przedstawianych w rozprawach doktorskich. Autorka znakomicie spełnia ten warunek poprawności a jednocześnie poziom ogólności sformułowania problemów badawczych odpowiada przyjętej orientacji jakościowej oraz fenomenologicznej i narracyjnej specyfice zakładanej analizy.

Równie wysoko oceniam wybór oraz opis procedury badawczej. Jest to w zasadzie procedura o quasi-eksperymentalnym przebiegu. Autorka uzasadniła dobrze dlaczego wybrała procedurę opartą na pre i post badaniu (realizowanym przed i po uczestnictwie studenta w Programie) oraz szczegółowo ukazała jak badania przebiegały - opierały się na pogłębionych pół-strukturyzowanych wywiadach, oraz czego dotyczyły i jak były realizowane oba wywiady (pre i post). Całość opisu procedury świetnie uzupełnia klarowny schemat ukazujący etapy badań oraz, co należy docenić, szczegółowy opis procedury analizy danych ukazany od kodowania po identyfikację i określenie fenomenów (s. 194- 199).

W mojej ocenie Autorka bardzo dobrze dokonała klasyfikacji osób do próby badawczej i wzorowo całość tego działania opisała wraz z charakterystyką tejże próby (badanych studentów i studentek z trudnościami w uczeniu). Próba składała się moim zdaniem z odpowiedniej liczby osób studiujących (30 osób) oraz reprezentowała osoby z różnymi rodzajami trudności w uczeniu (dyskalkulia, dysgrafia, dysleksja), jak też różne płcie.

Stwierdzam ponadto, że rozprawa spełnia nowoczesne standardy prac naukowych zawierając ustosunkowanie się Autorki do kwestii jakości i rzetelności własnych badań i ich zaprezentowania oraz do etycznych aspektów własnych badań.

Podsumowując ocenę metodologicznego wymiaru przedstawionej rozprawy uznaję, że zastosowane w ramach opisywanych badań własnych Autorki założenia operacyjne badań oraz rozwiązania metodyczne zostały trafnie określone, dobrze i szczegółowo oraz komunikatywnie opisane w oparciu o aktualną wiedzę z zakresu metodologii nauk społecznych. Stwierdzam, że zarówno dokonane wybory metodologiczne oraz język i sposób opisu metodologicznej warstwy rozprawy świadczą o odpowiedniej wiedzy i wysokich kompetencjach metodologicznych Autorki.

3. Jakość analiz empirycznych oraz wyników badań i wniosków

Muszę przyznać, że w swojej wieloletniej już działalności recenzenckiej, w zasadzie pierwszy raz spotykam się w rozprawie doktorskiej z tak wzorowo poprowadzoną analizą wyników badań własnych opartych o paradygmat jakościowy. Jestem pod ogromnym wrażeniem systematyczności Autorki oraz jej konsekwencji w logicznym uporządkowaniu prezentacji uzyskanych w wyniku przeprowadzonej analizy rezultatów badań. Rozprawa moim zdaniem wyróżnia się też pod względem wnikliwości Autorki w pozyskany materiał badawczy (narracje badanych studentów i studentek z trudnościami w uczeniu się) oraz Jej badawczej, jak i ogólnożyciowej wrażliwości na pozyskane „historie”, relacje i opinie osób badanych. To pozwoliło Jej w sposób niezwykle trafny zidentyfikować istotne dla tematu sytuacje i fenomeny w sposobach funkcjonowania i borykania się w życiu z trudnościami w uczeniu się, oraz radzenia sobie z nimi przez badane osoby, a także – co było szczególnie istotnym zamiarem Autorki - ustalić wpływ ich uczestnictwa w programie interwencyjnym. Autorka w mojej opinii celnie wszystkie te „odkrycia” określa tj. nazywa oraz wyciąga w oparciu o swoje jakże dogłębne analizy i rozważania badawcze bardzo wartościowe wnioski. Te przedstawiają niezaprzeczalnie nowe ustalenia, nowe wartości naukowe, rozbudowując dotychczasową przedmiotową wiedzę. Co więcej, przyznaję że chyba pierwszy raz spotykam się z tak refleksyjno-krytycznym podejściem do własnych wyników badań osoby kandydującej do stopnia naukowego. Autorka nie tylko bowiem przedstawiła niezwykle ciekawą i wartościową dyskusję dotyczącą własnych ustaleń badawczych, nie tylko potrafiła je świetnie ułożyć na tle istniejącego już dyskursu badawczego i stanowisk innych autorów, ale jeszcze w bardzo wyrazisty sposób wyeksponowała *expressis verbis* zarówno teoretyczny wkład jaki mają Jej badania w wiedzę o przedmiocie, jak i wkład praktyczny (w wymiarze prakseologicznym) odnoszącym się do praktyki wychowawczej. Niezwykle wysoko oceniam taką postawę. To postawa dojrzałej naukowo badaczki. Na dodatek Autorka pokazała też jak przeprowadzone badania inspirują do dalszych badań, co również należy podkreślić w świetle dokonywania oceny Jej kompetencji, dojrzałości i tożsamości badawczej. Nie sposób też nie podkreślić głęboko refleksyjnej postawy Autorki wobec własnej propozycji operacyjno- badawczej a jednocześnie praktycznej, tj. proponowanego modelu wsparcia studentów z trudnościami w uczeniu się, którego efektywność, relacjonowana opiniami i doświadczeniami studentów i studentek uczestniczących w Programie, była centralną kategorią zainteresowania badawczego. Odważna i auto-refleksyjna postawa Badaczki pozwoliła Jej bowiem na dokonanie rekonstrukcji proponowanego przez siebie modelu (Holistyczny Model Wsparcia), i stworzyć zdecydowanie bardziej sofistyczny - pogłębiony i relacyjny Model ukazujący charakter i związki pomiędzy ustalonymi (odkrytymi w badaniach) czynnikami radzenia sobie przez osoby

z SLD w życiu oraz kształtowania (rozwoju) ich poczucia dobrostanu i poczucia akademickiej skuteczności (sukcesu akademickiego).

Oceniając całość tej części rozprawy, która stanowi prezentację, dyskusję i skonkludowanie wyników przeprowadzonych badań, mogę z całą mocą wyrazić pozytywną opinię na temat wysokich kompetencji Autorki w zakresie przeprowadzania analiz badań empirycznych w profilu jakościowym. Jej kompetencji do konsekwentnego realizowania zamierzeń badawczych, oraz Jej badawczej skuteczności w osiągnięciu wyznaczonych sobie celów badawczych.

Jak już zauważyłam wcześniej, obok merytorycznej wartości poczynionych przez Autorkę ustaleń badawczych oraz konkluzji o teoretycznym, jak i prakseologicznym znaczeniu, w rozprawie zwraca uwagę niezwykle uporządkowany sposób ich zaprezentowania, konsekwentny wobec wytyczonych założeń badawczych (celów i problemów) oraz idealnie niemal wypełniający wysokie nowoczesne standardy formalne dotyczące prezentowania „sprawozdań” badawczych. Innymi słowy Autorka w perfekcyjny sposób wypełniła treściowo kolejne oczekiwane elementy naukowej relacji o przeprowadzonych badaniach, tj. zaprezentowała dokonane ustalenia (odkrycia) badawcze [research findings – rozdział 5], przeprowadziła dogłębną dyskusję nad ustaleniami wraz z odniesieniem ich do istniejącego dyskursu naukowego, czyniąc to w porządku postawionych problemów badawczych [discussion – rozdział 6].

W analizie wyników [research findings] badań Autorka wykazała się wysokimi kompetencjami w zakresie przeprowadzenia zbiorczej analizy przypadków sprofilowanej na identyfikację fenomenów w głównych kategoriach tj. sposobu spostrzegania własnych trudności w uczeniu się, oceny ich wpływu na własne życie, widzenia własnej skuteczności (sukcesu) akademickiego przez osoby badane oraz określenia przez osoby badane czynników determinujących sukces akademicki. W każdym z tych obszarów Autorka celnie wskazuje (identyfikuje) zjawiska, określając je (nazywając) jako kategorie badawcze w ciekawy sposób, gdyż posiłkuje się częściowo określeniami użytymi przez same osoby badane. W analizie wyników poza trafnością ustaleń Autorki względem pozyskanych danych, zwraca też uwagę celne i nieprzytłaczające czytelnika wykorzystanie wypowiedzi osób badanych, które celnie ilustrują tezy analityczne stawiane przez Autorkę. Zaletą w tej części jest też to, iż każdy z głównych fragmentów analizy jest też rzeczowo i w skondensowany sposób podsumowany. Wysoko oceniam cały ten rozdział. Świadczy on o opanowaniu przez Autorkę na bardzo wysokim poziomie sztuki analizy narracyjnej opartej o zbiorcze studium przypadków.

Kolejny rozdział 6 to dyskusja dotycząca wyników badań. Stanowić może on w mojej ocenie niemal wzór do naśladowania dla innych adeptów sztuki jakościowych badań naukowych. Autorka prezentuje tu w sposób systematyczny do postawionych problemów badawczych wnioski respektując przy tym wyznaczony sobie cel jakim była swoista ewaluacja programu interwencyjnego [Narrative Intervention Program]. Czyni to poprzez wykazanie komparatystyczne tego, co budowało obraz danego aspektu przed oraz po uczestnictwie w Programie. W ten sposób ewidentnie osiąga swój główny zamiar badawczy. Nie miejsce tu na przytaczanie szczegółowych ustaleń, poszczególnych tez badawczych Autorki, nie mniej jednak należy podkreślić z jednej strony ich obfitość, ale jednocześnie też skondensowany i komunikatywny sposób ich przekazu i eksponowania oraz ulokowanie ich na tle dyskursu naukowego tj odniesienia do innych badań i stanowisk. W omawianym rozdziale, jak już zauważyłam wcześniej, zwracają uwagę fragmenty w których Autorka deklaruje znaczenie badań własnych dla rozwoju wiedzy (teorii) oraz praktyki wychowawczej i wsparcia akademickiego. Są to wyjątkowo cenne merytorycznie zabiegi, ale też dobitnie potwierdzające dojrzałość badawczą Autorki i jej wysokie kompetencje w zakresie samooceny i autorefleksji znaczenia badań własnych. Badaczka w trafny sposób umiejscawia bowiem rezultaty własnych badań na tle wybranych koncepcji i istniejących już tez dyskursu naukowego i swobodnie przy tym wykazuje ich nowatorskie znaczenie, ich oryginalność. Za to należy się Autorce wyjątkowa pochwała.

Znaczenie praktyczne swych badań Autorka udowadnia z kolei w następnym fragmencie (6.4), pokazując wyraźnie jak przeprowadzone badania wpłynęły na modyfikację Modelu wsparcia i dokonując jego rozbudowania (rekonstrukcji), uzupełniając o różne elementy szczegółowe oraz o relacje pomiędzy nimi. W ten sposób Autorka prezentuje nowy „zrewidowany” Model Wsparcia. Całość tej rekonstrukcji również zwraca uwagę wysokim poziomem komunikatywności i czytelności sposobu zaprezentowania, włącznie z ekspozycją w postaci schematu (s. 267).

Wysoko oceniam też krytyczną refleksję Autorki nad ograniczeniami badań własnych (6.5), w którym to fragmencie Autorka świadomie „punktuje” wątpliwości i ograniczenia co do przeprowadzonych badań oraz formułuje rekomendacje do dalszych badań pogłębiających temat i weryfikujących ustalenia własne.

Wnioski końcowe (6.6) stanowią w zasadzie podsumowanie całej pracy. Krytycznie wskazując, w tym sensie raczej widziałabym te treści jako oddzielny, czyli poza tzw. dyskusją (w sensie formalnego ulokowania) fragment, będący bardziej zakończeniem całości rozprawy (którego w dosłownym wymiarze brakuje), niż jego przedstawienie jako podrozdziału w

rozdziale 6. Fragment ten treściowo oceniam jako przykład bardzo trafnej i rzeczowej syntezy całej rozprawy z uwypukleniem głównych wniosków, ale też - co szczególnie cenne dla pedagogicznego wymiaru pracy - z widocznymi konkluzjami i rekomendacjami dla praktyki wspierania osób z trudnościami w uczeniu się od ich wczesnych etapów rozwoju oraz dla samej akademickiej praktyki wspierania studentów z takimi trudnościami.

Podsumowując ocenę rozdziałów prezentujących efekty badań własnych stwierdzam, że poziom i jakość analizy oraz wniosków badawczych dowodzą wysokich kompetencji badawczych analityczno-interpretacyjnych Autorki oraz dowodzą jej umiejętności w zakresie syntezy, formułowania trafnych wniosków badawczych o istotnym znaczeniu naukowym. Stwierdzam, że Badaczka w rozprawie zaprezentowała nowe ustalenia o dużej wartości naukowej oraz wartości dla praktyki pedagogicznej tj. wspierania osób ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się.

4. Jakość analiz teoretycznych i wiedza Autorki o przedmiocie badań

Przedstawiona rozprawa doktorska zaopatrzona została w imponujący przegląd dyskursu naukowego dotyczącego głównych obszarów tematycznych związanych z podejmowanymi w badaniach kwestiami. W mojej ocenie Autorka trafnie wybrała kierunki analizy teoretycznej i rekonstrukcji badań i stanowisk, jak też rodzaje zagadnień systemowych składających się na teoretyczno-formalny kontekst problematyki specyficznych trudności w uczeniu się oraz sytuacji młodych osób które się nimi charakteryzują, w tym osób podejmujących (kontynuujących) naukę na poziomie akademickim. W polu analiz Autorki znalazły się różne kwestie dotyczące psychologicznych, socjologicznych oraz pedagogicznych aspektów okresu wczesnej dorosłości wraz z charakterystyką współczesnego obrazu młodych dorosłych w Izraelu, diagnostyczno-kliniczne oraz społeczno-emocjonalne aspekty specyficznych trudności w uczeniu się oraz obraz przedmiotowego problemu na tle sytuacji w Izraelu a także kwestie edukacji i terapii specyficznych trudności w uczeniu się ukazane na tle systemu edukacyjnego w Izraelu. Wszystkie te główne pola tematyczne opisywane w części teoretycznej mają bezpośrednie przełożenie na przedmiot badań empirycznych zaprezentowanych w rozprawie. Doceniam rozległość przeprowadzonych analiz teoretycznych, bardzo bogaty zakres podjętych wątków szczegółowych, a jednocześnie stwierdzam, że wszystkie te kwestie pokazywane przez Autorkę w poszczególnych fragmentach teoretycznych są merytorycznie uzasadnione i wartościowe z punktu widzenia przedmiotu jej badań.

W poszczególnych rozdziałach prezentowanych jest wiele ciekawych i ważnych merytorycznie kwestii. Tak np. w pierwszym, poza klasycznymi teoriami i klasyfikacjami Autorka umieściła rozważania na temat statusu i tożsamościowo-rozwojowych problemów interesującego ją okresu wczesnej młodości, akcentując status i problemy młodych dorosłych we współczesnym świecie. W rozdziale dotyczącym charakterystyki specyficznych trudności w uczeniu się poza oczywistymi aspektami psycho-klinicznymi, umieszczono również kwestie radzenia sobie z tym problemem przez osoby, które go doświadczają, który to temat ma przecież bezpośrednie przełożenie na analizowane przez Autorkę problemy w badaniach własnych. Na docenienie zasługuje też w mojej opinii dokładna wielo-perspektywiczna charakterystyka izraelskiego systemu edukacji, w tym tzw. edukacji specjalnej oraz ukazana charakterystyka sytuacji osób z trudnościami w uczeniu się kształcących się w tym systemie, przedstawione w trzecim rozdziale teoretycznym.

Zauważam i wysoko oceniam to, że podejmując poszczególne kwestie Autorka opierała się na aktualnych, wartościowych, reprezentujących międzynarodowy poziom źródłach, w tym zarówno na aktualnych badaniach, jak też na klasycznych teoriach czy modelach systematyzacji i rozwoju poszczególnych zagadnień. Imponuje przy tym liczba wykorzystanych pozycji literatury i innych źródeł, co świadczy o pracowitości i wytrwałości Autorki w eksplorowaniu przedmiotowego dyskursu. Jednocześnie podkreślić chcę, iż docenić trzeba że Autorce przyświecała w analizach teoretycznych postawa interdyscyplinarności w celu ukazania i zrekonstruowania złożoności dyskursu. W efekcie ukazała Ona problematykę wczesnej dorosłości czy problematykę specyficznych trudności w uczeniu się z punktu widzenia różnych dyscyplin i różnodyscyplinowych badań. W przedstawionej analizie odnaleźć można różne perspektywy: psychologiczną, psycho-kliniczną, neurobiologiczną, socjologiczną, socjo-kulturową, demograficzną, pedagogiczną, edukacyjno-systemową, formalno-prawną czy statystyczną, a nawet ekonomiczną.

W całej części teoretycznej rozprawy zwraca uwagę niezwykła dokładność i rzetelność prezentacji obejmujących zarówno rekonstrukcje dyskursu naukowego, jak i analizy sytuacji i zjawisk oparte o dane systemowe. Jednocześnie w narracjach tych wykazano podejście autorskie, krytyczne i dyskursywne. Widoczne jest ustosunkowanie się Autorki do dokonywanego przeglądu i jej autorskie ujęcie rekonstrukcyjne. Celnym zabiegiem okazało się też podsumowywanie przeglądów dokonanych przez Nią w głównych obszarach/polach tematycznych. Poziom przeprowadzonej analizy teoretycznej i syntezy, stanowiąc kontekst teoretycznych ukazanych w rozprawie badań świadczy moim zdaniem o ogromnej erudycji Autorki i Jej bardzo dobrej znajomości podjętego tematu oraz daje przesłanki wnioskowania o

wręcz eksperckim charakterze Jej wiedzy w tym zakresie. Co również ważne, uważam, że dokonany przez Autorkę przegląd dyskursu i sytuacji na temat różnych przedmiotowych badań a także przedstawionych danych i statystyk ma charakter wysoce funkcjonalny - w tym sensie, że stanowi merytoryczną świetną argumentację dowodzącą trafności i oryginalności oraz potrzeby wyboru własnego pola badań i realizacji badań, które Autorka w rozprawie prezentuje.

Wniosek końcowy

Podsumowując ostatecznie przedstawione w recenzji uwagi i moją ocenę rozprawy Ronit Mandelblit zatytułowanej *Holistic Support Model in Opinions and Experiences of Specific Learning Disability (SLD) students*, uważam że spełnia ona w bardzo wysokim stopniu ustawowe oczekiwania dotyczące prac naukowych przedstawianych w aplikacjach o stopień naukowy doktora nauk społecznych. Kandydatka wykazała się w niej odpowiednią wiedzą merytoryczną dotyczącą podejmowanej problematyki, wysokimi umiejętnościami badawczymi, odpowiednią wiedzą metodologiczną oraz wysokimi umiejętnościami w zakresie usystematyzowanego i komunikatywnego przekazywania wyników zarówno studiów teoretycznych, jak i rezultatów badań empirycznych. W mojej ocenie poziom kompetencji badawczych Kandydatki jest ponadprzeciętny i dobitnie potwierdza Jej już teraz osiągniętą dojrzałość naukowo-badawczą.

Z pełnym przekonaniem więc wnioskuję o dopuszczenie Kandydatki do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Co więcej, na podstawie oceny jakości dokonanych analiz i poziomu sposobu ich zaprezentowania w pracy uważam, że rozprawa Ronit Mandelblit stanowić może wzór dla tego typu prac awansowych, dlatego wnioskuję o jej wyróżnienie.

Katowice, 25 lipca 2023r.